

ԶՕՐԴ ԴԱՐՈՒՆ ՀԵՏ ԹԱՂՈՒԵԼՈՒ ԱՐԺԱՆԻ

Հայ երաժշտութեան վարպետ Կոմիտաս Վարդապետի մահուան առթիւ Շահան Ռ. Պերպէրեան, 1936ին գրած է յօդուած մը, ուր խօսելով իր Բարիգի ուսանողական շրջանի մասին 1910ի միջոցներուն կ'արտայայտուի սապէս. «Պոլիս ուրիշ եկեր էի, իբր հայ երաժշտութիւն» լսեք էի նախ երգեցողութիւնը մեր երջանիկ տիրացուներուն ... Թերեւս անոնց տակը, աղօտ կերպով խորունկ քան մը կ'անդրգգայի. քայց այդ քանը անյայտ կը մնար ինծի յաւելո, այդ խմբովին աղաղակող դպիրներուն ձայներուն անկարգութեանը մէջ ու մենք բոլոր վարպետներուն թոյր մեղկ քաջութիւններու, կոյկոյներուն ու արեւելեան փունճ գարդոյրումներուն տակ:»

1893 Հոկտ. 7ին, երբ Անգլիացի հետախոյզ Հ. Պ. Լինչ Ս. Էջմիածնի տաճարին մէջ ներկայ եղաւ Կիրակմուտֆի ժամապաշտութեան, նորընտիր Կաթողիկոս Մկրտիչ Խրիմեանի օծման նախօրեակին, հանելի չգտաւ երգեցողութիւնը: Ըստ Լինչի խոստովանութեան «ուժգնօրէն ռնգային երգերը ցաւոցին անվարժ ականջս»: Կոմիտաս որ տակաւին սարկաւագ էր եւ շուտով պիտի ձեռնարարուէր արքեպպայի օրերուն, դպրապետը չէր տաճարի երգեցիկ խումբին:

Տարիներ ետք երբ իբր խմբավար-ուսուցիչ համբաւի տիրացած Կոմիտաս Վարդապետը բեղուն գործունէութիւն ունեցաւ Պոլսոյ մէջ մինչեւ իր աքաղաղակը

դառնալը 1915ի Եղեռնին, Պոլսոյ հայ եկեղեցիներուն մէջ ամրապինդ աւանդութիւն եղած կոյկոյն յամառ կերպով գոյատեւեց:

Կը թուի թէ ուր որ գաղթած է Պոլսահայ տիրացուն, նաեւ տէր հայրը, հետը տարած է որոշ չափով ռնգային եւ կոյկոյական մենքերը:

Տեղը չէ վերլուծելու հայկական եւ թրքական երգեցողութեանց փոխազդեցութեան խնդիրը: Իրականութիւնը սա է որ գէթ հիւսիսային Ամերիկայի հայաշատ համայնքներուն մէջ, այնտեղ ուր Պոլսեցի դպիրներ եւ խորանի սպասարկողներ տիրական են, ԶՕՐԴ դարու վախճանին մօտ տակաւին ողջ են ոչ միայն ռնգային երգելու կերպերը, այլ նաեւ քաջշուք կոյկոյները: Մի ոմն սեղանի սպասարկող արտօնուած է կարդալ ճաշու Աւետարանը: Բայց ինչպիսի ընթերցում: Դուն քեզ կոյր ձեւացուր եւ երեւակայէ միմարէն եղանակող միւլէգիւնը: Կամ մոլիկ ըրէ. առանց բարկանալու, եթէ հնարաւոր է սա Պոլսեցի երիտասարդին վերաբերումի հրաւէր «Սաղմոս առաջէ...»ին, որուն առաջին վանկը կը վերածուի անվերջանալիօրէն երկար «Սաղ...»ի:

Մեր եկեղեցւոյ դժբախտութիւնն է: Դպրեմվանքի անբաւարարութիւնը, գիտակից, շնորհիվ սպասարկողներ մարգելու եւ հասցնելու, առիթ կու տայ որ ողջ մնայ կոյ-կոյը, սերունդէ սերունդ, նոր հազարմանակի սեմին:

ԱՐՏԷՆ Ա. ԲԶՆՅ. ԱՇՃԵԱՆ